

MISIE

2
2019

BOLÍVIA

Výškové
tábory

NIČ
VÝNIMOČNÉ

BUĎ
POCHVÁLENÝ

KRÍŽOVÉ DOMY

More
pre Bolíviu

Páter

Bernard Kulha SVD

Všetko okolo nás má svoju hodnotu, ktorá však nie je napísaná na cenovkách ako v obchode.

Je našou úlohou spoznávať ľudí a ich prácu, ako aj prírodu a jej výtvyry. Poznaním ich môžeme oceniť a chrániť. Ak to neurobíme, hrozí nám, že nenávratne prídeme o to, čo je tu iba krátky čas a už nikdy sa nebude opakovať.

Jedinečné rozhovory či umelecké diela prírody nás môžu formovať, pretože v nich môžeme poznávať Božie stopy. Kúsok z toho nech Vám, drahí čitatelia, prinesie aj nové číslo časopisu, ktoré vychádza v pôstnom období.

Ján Piatak, misionár

Výškové tábory

Keď chce horolezec zdoľať horu, potrebuje sa na to pripraviť. Zhromažďuje všetky dostupné informácie, aby vedel čo je potrebné. Potrebuje byť v optimálnej fyzickej kondícii a mať aspoň najnutnejšie vybavenie. Podľa možností a síl si naplánuje výstup, pri ktorom bude zakladať výškové tábory, postupne sa aklimatizovať s možnosťou vracať sa do táborov a zaútočiť na vrchol v najpriaznivejších poveternostných a fyzických podmienkach.

Druhá možnosť je rýchlejšia, náročnejšia i adrenalínovejšia. Ísť alpským štýlom, pri ktorom sa postupuje k vrcholu bez fixovania a návratu do táborov, bez pomoci iných osôb a kyslíkového prístroja.

Na mojej novej misii si symbolicky volím prvý spôsob, nakoľko nechcem čím skôr vyjsť a zísť dole, ale žiť tu. V El Puente mám akoby základný tábor. V Yotaú sa mi podarilo akotak vybudovať „prvý výškový“. Slúži mi na to, aby som sa po každej svätej omši či iných aktivitách nemusel vracať do základného tábora, ale mohol sa najesť, umyť, oddýchnuť a pokračovať v návšteve ďalších komunít pralesa. Pre neodbytnosť komárov a švábov spím v stane, alebo v závesnej sieti s moskytiérou. V ostatnom

období som sa pustil do budovania „druhého výškového tábora“, v komunite Núcleo 50.

Nachádza sa tam kostol svätého Michala archanjela, ktorého interiér ste mohli vidieť v článku o indiánskom milosrdenstve. Je postavený v miestnom štýle. To znamená, že najskôr sa postaví železná konštrukcia, prikryje sa plechom, a potom sa podľa finančných možností stavajú múry. Používa sa plech, nakoľko je najlacnejší, ak nepočítam možnosť strechy z palmových listov.

Najlacnejšie však znamená, že tam môžu byť aktivity iba skoro ráno, alebo neskoro večer. Inokedy sa tam pre horúčavu neďa vydržať. Kostol má po bokoch dve miestnosti o veľkosti 3,5x3,5 metra. Jedna sa využíva

ako sakristia, druhá je sklad. Rozhodol som sa, že v sklade urobím poriadok a budem mať miesto aj na spanie a varenie. Popritom začneme maľovať kostol zvonka.

V piatky večer mávam sväté omše v Núcleo 50. Po skončení som raz vyhlásil, že na budúci piatok poobede bude „minga“. Slovo má korene v jazyku quechua a pochádza z predkolumbijskeho obdobia.

Indiáni ním označovali prácu pre spoločné dobro. Na Slovensku by sme takto mohli nazývať pomoc pri vyberaní zemiakov. Pôjdeme pomôcť susedovi, on nám nezaplatí, ale pripraví obed. Nabudúce budeme zbierať zemiaky my a očakávame, že príde sused s rodinou. Preto navaríme guláš

3

pre všetkých. Minga sa teda spája aj so záväzkom.

Kúpil som vedro farby a pripravil štetce s malými nádobami pre pomocníkov. Spočiatku nik neprišiel, a preto som sa pustil do vyberania všetkých vecí zo skladu, triedenia a umývania. Potešil som sa, keď prišli dve deti so štetcom v ruke. Poslal som ich zavolať ďalších,

ale už sa nevrátili. Cez ruky Panny Márie som odovzdal Pánovi slová: „Pane, prosím, pozvi konkrétnych ľudí, dotkni sa ich srdca, aby prišli.“ A Pán mi odpovedal: „Ja sa dotknem ich srdca, ale ty ich choď osobne pozvať.“

Tak som kráčal po komunite, pozdravoval a pozýval ľudí do spoločnej práce. Niekde vybehli psy, inde ma pozvali do domu a pochválili sa papagájom, či kreslom urobeným z pneumatík. Spočiatku prišli ku kostolu dvaja chlapci, Gabriel a Emanuel, ktorí sa pripravujú na prvé sväte prijímanie. Potom prišla Yeselin, ktorá tam bola už na začiatku. Na moju otázku, prečo sa už nevrátila, mi odpovedala zahanbene ale úprimne, že sa bála, lebo na cestu vyšli psy.

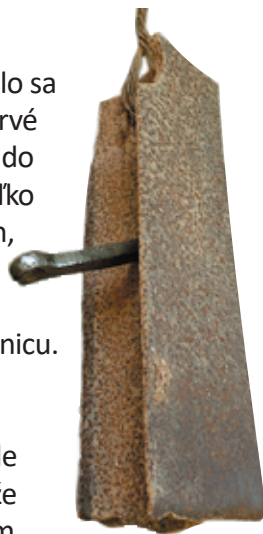

Pustili sa do maľovania tehál na vonkajšej fasáde a šlo im to výborne. Neskôr prišla Vilma, Elfi a Neida. Luz Vania prišla s otcom, Norbertom. Maria Jesús nazbierala vo farskej záhrade citróny a pripravila

limonádu. Ja som im rozdelil prácu a pokračoval v upratovaní skladu. Mnohí sa potešili, keď sa dozvedeli, že všetky vyčlenené veci si môžu zobrať domov. Vilma sa ponúkla, že vyperie miništrantské a kňazské rúcha. Hodinu pred koncom dorazil birmovanec Roman. Pomáhal pri čistení stien od pavučín.

Zvečerievalo sa a bol čas na prvé pozvanie ľudí do kostola. Nakoľko nemáme zvon, na omšu sa zvoláva bitím na koľajnicu. Z branného cvičenia na základnej škole si pamätám, že pri chemickom poplachu sa postupovalo obdobne. Tu sa pri akomkoľvek zvolávaní ľudí bije bežne na koľajnicu, alebo častejšie na disk kolesa auta.

Pomocníci pracovali do úplného zotmenia. Požehnali sme chleby, ktoré priniesli ako dar pre pracujúcich a rozdali limonádu. Na začiatku svätej omše som dal darček pracujúcim. Vyhlásil som menovite,

že za všetkých, ktorí prišli na dnešnú „minga“ obetujem svätú omšu. Tí, ktorí nemohli prísť, obdivovali vymaľovanú časť kostola a prisľúbili, že na budúci týždeň sa pridajú aj oni.

Večer som ležal v hojdacej sieti a počúval nové zvuky pralesa. Ráno pri modlitbe niekto zaklopal na dvere. Prišiel otec s dvomi deťmi a priniesli mi raňajky. Bolo to veľmi milé a hlavne nečakané. Ani oni neskrývali radosť z toho, že som ostal spať v ich komunite. Muž hovoril, že chce pomôcť pri zváraní mreží na okná, nakoľko bol kostol viackrát vykradnutý.

Tak sa odštartovala práca v novom „výškovom tábore“. Ďalšie tri piatky po sebe, prišlo pomôcť stále viac ľudí. Dospelí a mládež pracovali, najmladšie deti pripravovali občerstvenie. Spoločnými silami to ide rýchlejšie i veselšie.

NIČ VÝNIMOČNÉ

„Môžete prísť do komunity Lagunillas na pohreb? Kamión zrazil dvanásťročného chlapca“, ozvalo sa v telefóne. „Mám pokazené auto, prídem keď ho opravíme“, odpovedal som. Aj také situácie bývajú.

Pri poslednej návšteve komunity pršalo a pohon na všetky štyri kolesá dostal zabrať. Keď som sa konečne dostal na asfaltovú cestu,

všetko sa šlo rozsypať. Najbližší technik mi povedal, aby som sa s tým nepokúšal prejsť už ani kilometer. Autom som ešte vošiel pred faru a ďakoval Bohu, že som neostal v pralese s pokazeným autom.

Bolo ťažké hľadať toho, kto by to vedel rozobrať. Nakoľko v El Puente sa súčiastky nepredávajú, všetko bolo treba poslať na viackrát do Santa Cruz. Volali ľudia, prosili svätú omšu, no nedalo sa.

Do Lagunillas som sa dostal na deviaty deň po smrti malého Edila. Na svätú omšu prišla rodina, ale aj spolužiaci zo školy. Potom som požehnal miesto smrti, ktoré bolo priamo pri dome. Nasledovala cesta na cintorín.

Po chvíli som pochopil, čo znamenajú slová „trochu horší chodník“. Prvé bažiny som dokázal preskočiť, no ďalej som už nemal šancu. Otcovia brávali menšie deti na chrbát a prenášali ich bahnom po kolená. Vyhrnul som si albu i nohavice, zobul sandále a brodil sa bažinou.

6 Pri hrobe bola kopa plechoviek od piva, na hrobe vyliatá sladená voda, rozsypané keksy a viacero zapálených sviečok. Po pohrebných obradoch sme sa pomodlili ešte Korunku k Božiemu milosrdenstvu.

Pri ceste späť mi deti prízvukovali, aby som si hneď umyl nohy, lebo v bažinách sú chrobáky a huby. Po občerstvení som sa vybral sláviť sväté omše do ďalších komunít. Na „druhom výškovom tábore“ som sa už chystal po posledných rozhovoroch na odpočinok, keď som si prečítal správu, že ešte v noci musím elektronickú poštou poslať dôležité dokumenty, ktoré som mal na základni v El Puente.

Na druhý deň to prišlo. Bolesť hlavy, horúčka, stály pocit na zvracanie a bolesť kostí. Cítil som každú kosť v tele, akoby horela. Večernú omšu som odslúžil prvý krát bez kázne

a snažil sa čím skôr zaľahnúť. Premýšľal som, či sa mi podarí odslúžiť zajtra naplánované štyri omše. Bolo milé keď prišla jedna pani s harmančekovým čajom a tabletkou v ruke.

Snažil som sa rozpomenúť, čo to mohlo spôsobiť, veď to bol bežný deň. Keď som si ho rozmenil na drobné, tak to mohlo byť niektoré z jedál, ktoré mi ponúkli domorodci alebo voda z ich studní, ktorú som pil. Mohol tomu napomôcť aj tucet komárov, ktoré má v ten deň uštipli, šrámy na koži od hrdzavého drôtu, zapleteného do konárov, ktoré sme v ten deň pálili, alebo celková únava. V každom prípade, nič nezvyčajné sa nestalo.

Keď šiel pred rokom na Slovensko na dovolenku verbista Ondrej Pešta, hovoril, že ľudia ho pozývajú na prednášky o misiách a stále hovoria: „Povedz nám niečo výnimočné, niečo, čo tu nezažijeme“. A on povedal, že vtedy sa akoby zavzdušni a nevie, čo povedať, lebo všetko je predsa normálne.

Ja som mu na to povedal, ako mi nedávno blízki hovorili, že na Rádiu Lumen bol rozhovor s misionárom. Vraj hovoril aj o nezvyčajných veciach. Opýtal som sa ich, o čom rozprával. Zaujímavé pre nich bolo, že tam autobus neodchádza o presnej hodine, ale až keď sa naplní, čo môže trvať aj niekoľko hodín, či dní. Keď to Ondrej počul, povedal: „No vidíš, toto by mi ani nenapadlo hovoriť ľuďom, veď to je úplne normálne.“ Pre nás je to normálne, ale pre ľudí na Slovensku je to nezvyčajné.

Rokmi sa stáva všetko normálne. Ak sa preto nabadúce budete chcieť dozvedieť od nejakého misionára niečo výnimočné, opýtajte sa ho, aký je tam bežný život. Myslím, že sa nebudete nudiť.

Vyspelej spoločnosti,
žijúcej v blahobyte,
sa viacerí ľudia
už prejedli.
Preto hľadajú návrat
do jednoduchosti a života
v súlade s prírodou,
bez moderných
výdobytkov.

BUĎ POCHVÁLENÝ

Niektorí žijú v ústraní, iní chcú byť objektom obdivu, a preto vstupujú do rôznych „šou prežitia v pralese“. Ukazujú, ako si vedľa poradiť a prežiť pár týždňov bez bežného vybavenia turistu a privádzajú k zamysleniu sa nad tým, čo je v živote základné. Po skončení šou sa však vrátia žiť do svojho sveta techniky, aby rozprávali ako sa dá prežiť aj bez nej.

Z pohľadu Európana som na opačnej strane sveta, a tak aj pohľad je iný. Denne vidím ľudí, ako žijú primitívnym, jednoduchým spôsobom v pralese. Necítia sa nijako výnimoční tým, že žijú roky v pralese. Nik z nich nerobí hrdinov, nik o nich netočí filmy. Pre nich je všetko normálne. A predsa, čosi zamoruje ich život a nevedia si s tým poradiť. Je to veľká záplava plastov, ktorá sa k nim dostáva z „vyspeleho“ sveta.

Domorodci si bez plastov žili svoj život, v ktorom sa o odpad nemuseli špeciálne starať. Keď šli do pralesa, odtrhli si ovocie, olúpali ho a zjedli. Nebolo nijako potrebné premýšľať, kde sa vyhodí organický odpad. Ostal na zemi a príroda si s tým poradila, ako s ostatným zhnitým ovocím.

Ak si niečo doniesli z poľa a pripravili doma, ak nie oni, zjedli to psy, mačky, sliepky alebo prasatá, ktoré sa bežne zdržiavajú pod stolom. Ak predsa čosi ostalo, myši, alebo mravce to cez noc vyniesli z domu.

Tašky, koše, nádoby na uchovávanie vecí, vejáre, si vyrábali z palmových listov. Na pitie sa nepoužívali poháre, ale „tutuma“, miska vyrobená z plodu jedného stromu. Neďaleko domu stála suchá toaleta, o ktorú sa nijak nepotrebovali starať. Kúpali sa a prali zároveň pri rieke alebo v lagúne.

Prienikom „vypelého“ sveta sa dostávajú do pralesa najčastejšie plechovky a plastové poháre, misky a tašky. Vďaka osвете ich využívajú aj ako stojany na zubné kefky, črepníky na kvety, či kryty na žiarovky. Ak niekto čosi je, tak je normálne, že plastový tanier s nedojedeným jedlom alebo plechovku vyhodí za jazdy von z auta, či autobusu. Preto býva priamo na cestách veľa psov, ktoré tam ležia a čakajú, kto čo vyhodí. Tým sa samozrejme stáva premávka riskantnejšia.

Potrebujeme sa naučiť ochraňovať amazónsky prales, v ktorom žijeme, a nie v snahe rýchleho získania peňazí všetko zaradom vyrúbať.

Púšťal nám videá o kráse i znečistení prírody v Bolívii. Predstavil nám výsledky doterajšej práce a so zápalom nás povzbudil k pokračovaniu. Budeme organizovať dni zeme, vody, stromu a neustále apelovať na triedenie odpadu. K uvedomeniu musí prísť zo všetkých strán.

Po vydaní encykliky pápeža Františka „Laudato si“ (Bud' pochválený) v roku 2015 sa začala v Bolívii systematická práca na úrovni komunit, farností i diecéz. Konali sa prednášky, semináre, školenia o ochrane nášho spoločného domova, prírody. Je tu odpad, ktorý už nemôžeme nechať ležať na zemi. Potrebujeme sa naučiť triediť odpad a odnášať ho preč.

Veľkým šíriteľom osvetu sa stal monseñor Eugenio Coter, biskup Apoštolského Vikariátu Pando v Bolívii, ktorý pochádza z Talianska. Počas marcovej pôstnej duchovnej obnovy pre kňazov a rehoľníkov nám pripomenul slová svätého Františka, aby sme ďakovali Bohu „za našu sestru, matku zem, ktorá nás živí a stará sa o nás a vydáva rozličné plody s pestrofarebnými kvetmi i trávou“, ako sa píše v prvom bode encykliky.

Osobne ťažko chápem, ako si niekto v pralesi pred chatrčou zapáli pneumatiky a celá komunita dýcha počas dňa štipľavý dym bez toho, aby sa niekto sťažoval.

Zo strany štátu by sa dal tiež urobiť ľahký posun. Spoplatniť igelitové tašky, ktoré zatiaľ v obchodoch v meste dostanete automaticky zadarmo. „Bolsita negra“, čiže čierna igelitová taška sa stáva strašidlom, do ktorého všetko vojde.

Nedávno sa stala pre mňa komická situácia, keď v katedrále počas svätej omše odovzdali slávnostne biskupovi obetné dary, ktoré však nebolo vidieť, lebo mu odovzdali len čiernu igelitovú tašku. V Európe by to asi nebolo prípustné, hneď by sa ľudia obávali bombového útoku. Tu to nikoho nevyrušovalo. Veď je to už časť bežného života.

Pár dní po duchovnej obnove, som sa s duchovným otcom Luisom vybral na spoznávanie pre mňa nových častí farnosti El Puente. Zaviedol ma na kopec, odkiaľ mi ukázal krajinu a vysvetľoval, kde čo je. Hoci sa marcovej duchovnej obnovy nezúčastnil, sám od seba začal hovoriť

o tom, ako čítal Encykliku „Laudato si“.

V dvanástom bode sa píše, že svätý František „chcel, aby v konvente vždy jedna časť záhrady zostala neobrobená, aby

tam rástli divé rastliny - a všetci, ktorí ich budú obdivovať, mohli pozdvihnúť svoju myseľ k Bohu, pôvodcovi všetkej krásy“. Luis sa nechal inšpirovať a urobil podobne vo farskej záhrade.

Následne mi ukazoval a pomenúval rozličné kvety a stromy a mal z nich takú radosť,

že ani film ocenený Oscarom by ho asi tak nedojal. Naozaj, podľa odporúčania svätého Františka môžem potvrdiť, že prírodu chápe ako otvorenú knihu, v ktorej k nám hovorí Boh a odovzdáva nám niečo zo svojej krásy a dobroty. „Lebo z veľkosti a krásy stvorenia sa úsudkom poznáva ich Stvoriteľ“ (Múd 13,5) a „jeho večnú moc a božstvo možno od stvorenia sveta rozumom poznávať zo stvorených vecí“ (Rim 1,20).

Zatúžil som zobrať v budúcnosti na to miesto viaceré skupiny ľudí z farnosti a tam im hovoriť o kráse a ochrane prírody. Som presvedčený, že ich pozornosť bude vyššia, ako v katechetickej miestnosti. Aj Ježiš brával učeníkov do hôr, aby zhora videli veci pohľadom Boha Otca.

KRÍŽOVÉ DOMY

Obdobie pred začatím veľkého pôstu bolo aj tento rok spojené s bujarým karnevalom, ktorý trval oficiálne do Popolcovej stredy.

V Yotaú prišli v nedeľu pred Popolcovou stredou do kostola viaceré skupiny, a potom oslavovali do stredy. Hovorili o dávnom zvyku, že na Popolcovú stredu sa stretnú znova, urobia posledné tri tanečné okruhy okolo parku pred kostolom, a potom vojdú do kostola, aby sa začali kajať. Tento rok to však nevyšlo. Nadšenci si samozrejme našli dôvod aj o týždeň neskôr na „karnevalček“, pri ktorom nosili rôzne postavičky poobliekané do karnevalových tričiek s úmyslom ich pochovania. Bolo to niečo na štýl „Moreny“. Samozrejme nechýbal tanec, hudba a alkohol.

bolo nájsť 14 domov a poučiť domácich, aby pripravili pri dome stôl, na ktorý sa položí zastavenie krížovej cesty. Rovnako džbán s vodou, nakoľko súčasťou krížovej cesty bude osobitné požehnanie ich rodiny a domu.

Takýmto spôsobom sme za týždeň popri slávení krížovej cesty navštívili a požehnali sedemdesiat domov. Pre mňa to bol veľmi pekný čas, pri ktorom som spoznával jednotlivé rodiny, ich zvyky, históriu, radosti i trápenia a rodinné kríže. Bolo to osobnejšie, ako klasické krížové cesty. Po modlitbe požehnania, kríž niesli k ďalšiemu domu vždy členovia z rodiny, za ktorú sme sa modlili.

V každej komunite sme zažili niečo osobitné. Surucusi je dedina blízko ranča Quebrada Blanca, kde ľudia do roku 1958 pracovali ako otroci. Potom sa usadili na okolí. Takmer všetky domy sú postavené z bambusu, blata a palmových listov. Vstupy do domov pri príležitosti krížovej cesty vyzdobili bránami z palmy kusi.

10

Od utorka do piatka sme potom slávil v Surucusi, El Puente, Yotaú, Nucleo 50 a Nucleo 53 krížové cesty. Zodpovednosť na prípravu som zveril každému týždňu ľuďom z inej zóny farnosti. Ich úlohou

Nakoľko v období sucha pri požiari vyhoria celé komunity, začínajú sa tu z vládnych projektov stavať aj jednoduché domčeky z tehál a plechovej strechy. Ich pôvodné boli vzdušné, nepotrebovali ventilátory. V nových býva pod plechom bez izolácie poriadne horúco. Steny sú pre vysokú vlhkosť stále mokré. Domy síce nevyhoria, ale býva sa v nich s utrpením. Nezodpovedajú tiež prostrediu a potrebám ľudí. Škoda, že sa architekt neinšpiroval viac zvykmi domorodcov.

Na moje prekvapenie tu žije aj Andrej, ktorého otec prišiel z Ruska a slúžil pred rokmi na spomínanom ranči. Jeho fotografia je na titulnej strane časopisu. Iný muž mal pri krížovej ceste oblečený futbalový dres s menom Lewandowski. Spomenul som si na kňaza Piotra Lewandowského, ktorý nedávno ukončil svoju krížovú cestu a odišiel do večnosti.

V El Puente nás doprevádzali pri modlitbe muži zo služby kabildos. Dvaja šli vpredu pred zástupom a odkláňali motorky. Dvaja sprevádzali rodinu nesúcu kríž a ďalší dvaja šli za zástupom aby dbali na bezpečnosť. V Yotaú sme pre dážď viackrát začínali len dvaja. Po úvodnej modlitbe však začali pribúdať ľudia a aj keď ďalej pršalo, ľudia sa pripájali.

Viaceré rodiny pripravili pre pútnikov občerstvenie v podobe vyprázaných pirohov a čiče. Jedna staršia pani vytiahla zo svojho obchodíka trojlitrovú fľašu limonády, podala ju pútnikom a mňa zatiaľ poprosila o spoveď. Obradom pokoja sme ukončili modlitbu v každom dome. Na záver krížovej cesty sme prišli ku kaplnke, kostolu, či veľkému krížu. Obrazy so zastaveniami mali ľudia za úlohu priniesť do kostola v nedeľu.

V Nucleo 50 sme sa modlili už za úplnej tmy. Nakoľko s osvetlením ciest nemôžete rátať, viackrát som kričal do zástupu: „Pozor, prechádzame červeným morom!“, nakoľko bola cesta plná vody. Ani tak sme sa nevyhli úsmevným momentom, keď niekto spadol do blata po chrbát a márne sa pokúšal dostať von.

Tu sú domy stavané výhradne z dosák. Je to iná kultúra, ľudia, ktorí prišli z hôr. Bol som veľmi milo prekvapený, že ma nechali požeňať ich domy. Medzi ľuďom z hôr, osobitne v La Paz, býva viac rozšírený kult uctievania Pačamamy. Pri stavbe domu zaživa pochovávajú jedného z opilcov, ako obeť pre matku zem-Pačamamu, aby sa ľuďom v dome darilo. O požehnanie domu kňazom potom nestoja. Ľudia v Nucleo 50 pochádzajú zo Sucre, Potosi, kde roky pracovali misionári a pohanské kultúry sa podarilo nalomiť.

V Nucleo 53 pripravili doteraz najdlhšiu krížovú cestu. Pred začatím jedna pani vyjedнала s Rudolfom, aby sme sa v jej dome pomodlili úvodnú modlitbu a až potom šli spoločne po vyznačenej trase, kde sme odovzdali ľuďom obrazy

so zastaveniami krížovej cesty. Pýtam sa: „A kde máme kríž?“ Rudolf odvetil, že cestou od pani sa iným chodníkom vrátíme po kríž. Vtom sa to začalo. Nakoľko sme sa dostali na iné ulice, navštevovali sme domy v inom poradí. Najväčším problémom nebolo, že obraz vyznačoval iné zastavenie. Kuriózne bolo, že sme šli bez kríža. Viem, že oni riešia také veci pokojne, ale po hodine som povedal, že už nejdem ďalej, kým nebude kríž. Rudolfovi teda neostávalo nič iné, ako sa pustiť najkratšou cestou do kostola.

S víťazným úsmevom prišiel po chvíli s ťažkým krížom. Pri striedaní som ho niesol aj ja. Šlo ma však rozpučiť, nakoľko môj „Šimon“, bol podstatne vyšší odo mňa. Päť kríža dvíhol vyššie ako moje plecia a tak mi vlastne „pomáhal“, aby som cítil celú váhu kríža. Mali sme všetci čo robiť, aby sme ho niesli ešte ďalšiu hodinu a pol.

Pri zastaveniach som sa pýtal aj na životné osudy rodín. Silné svedectvo mi rozpovedal muž, ktorého po hádke opustila žena. Viackrát vyjadril nádej, že sa vráti. Ukázal mi pekne uprataný dom so slovami: „Môj dom je vždy pripravený na jej návrat.“ Pripomínam Vám, že príbeh o indiánskom milosrdenstve,

ktorý ste čítali v minulom čísle časopisu sa odohral v rovnakej komunite. Tu som stretol čakanie na zmierenie.

Krížové cesty s návštevou domov a rodín mi odkryli veľa zo života domorodých obyvateľov. Vďaka ich dôvere som ich nielen viac spoznal, ale aj pochopil a zapáčil sa pre ďalšiu službu.

More pre Bolíviu

Každý rok dvadsiateho tretieho marca si Bolívia pripomína udalosť, ktorá sa stala v roku 1879. V tom čase bola omnoho rozsiahlejšia a mala aj prístup k moru. Bola však politicky a vojensky slabá a preto utvorila alianciu s Peru. Čile bolo podporované Britmi. Bolívijská vláda sa však snažila o udržiavanie dobrých vzťahov s Čile tým, že umožnila anglicko-čilským spoločnostiam ťažbu liadku v Antofagaste. Problém nastal, keď Bolívia uložila vyššiu daň za prepravu liadku cez jej územie. Čile sa to nepáčilo. Tvrdilo, že tým bola porušená obchodná zmluva z roku 1874 ktorá stanovila, že Bolívia nebude zvyšovať dane z dusičnanov na 25 rokov, teda do roku 1899.

Rozpútala sa preto vojna. Prvá etapa sa udiala na mori. Obe strany sa stretli pri bitke v Iquique, kde bola potopená chilská loď Esmeralda. Krátko prevahu na mori stratilo Peru a Bolívia stratou lode Independencia. Čile získalo prevahu na mori a vo vojne sa pokračovalo po suchej zemi. Bolívijská armáda sa po bitke v Tacne rozhodla vzdať. Vojna trvala do roku 1883. Čilské víťazstvo pripravilo Bolíviu o 120 000 štvorcových kilometrov územia a 400 kilometrov pobrežia Tichého oceánu.

Neskoršia zmluva z roku 1904 dovoľovala Bolívii slobodný, bezcolný obchodný transport cez územie Čile k prístavu Tichého oceánu, Arica. Čile tiež postavilo železnicu aby bol umožnený transport. Bolívia však dnes vyhlasuje, že zmluva z roku 1904 je nespravodlivá, lebo stavia Bolíviu do pozície porazenej krajiny. Preto Bolívia roky žiada

aspoň desať kilometrov široký pás územia, ktorý sa tiahne od jej hraníc s Čile a vedie k Pacifiku.

Medzinárodný súdny dvor v Haagu v roku 2015 rozhodol, že Čile nemá povinnosť začať rokovania s Bolíviou o prinavráteneí územia, pri ktorom by mala Bolívia vlastný prístup k moru. Vec je teda jasná. K prinavráteneí už nepríde. Do rozhodnutia súdneho dvoru v Haagu bol v Bolívii 23. marec dňom sviatku, v ktorom sa konali manifestácie k prinavráteneí územia. Po roku 2015 sa zo sviatku stal iba pamätný deň.

Základné školy sa každoročne zúčastňujú manifestácii na námestiach, pri ktorej vstúpajú deťom slová: „Bolívia má právo na more.“ V mestských kinách je v tomto čase v ponuke aj film „Avaro“ o jednom z najznámejších bolívijských hrdinov, Eduardovi Avaroovi, ktorý padol v boji o Pacifik 23. marca 1879. Jeho tvár bola aj na starej bankovke Bolívie v hodnote 500 pesos. Na druhej strane bankovky je prístav Antofagasta, ktorý kedysi tvoril územie Bolívie.

COMUNIDAD
ANTOFAGASTA

V súčasnosti mám zhodou okolností na území Breča aj jednu komunitu, ktorá má rovnaký názov. Keď som sa opýtal ľudí, prečo si vybrali tento názov, len sa usmiali a s povzdychom povedali, že sa tam cítia ako v stratenom prístave.

Popravde, nielen Čile ubralo územie Bolívie. História ukazuje, že aj Brazília a Paraguay. O tom sa však veľa nehovorí, nakoľko nejde o prístup k oceánu. Téma vypláva zvyčajne na povrch, ak si niekto chce politicky zvýšiť popularitu u ľudí.

Keď som sa po skončení manifestácie v roku 2019 opýtal viacerých učiteľov, či si myslia, že je reálna šanca na získanie mora, odpovedali jednoznačne, že „nie“. Ale robia to. Možno trochu z nostalgie, trochu z povinnosti. Deťom to neprekáža, majú voľný deň v škole. Ktovie, či si niekto

v súčasnosti pri platení mincou 2,- bolivianos uvedomí, že drží v ruke podobizeň Eduarda Avaroa.

Páter Bernard Kuľha SVD

Pred odchodom na misie, sme sa spoločne s duchovným otcom Pavlom Hucíkom potešili možnosťou navštíviť v Nitre na Kalvárii duchovného otca Bernarda Kuľhu SVD, ktorý pôsobil desiatky rokov v Bolívii.

Jeho osobu by som prirovnal k starému pracovnému nástroju, na ktorom bolo vidieť, ako dlhé roky verne slúžil. Bolo na ňom vidieť šrámy života, časy radostné i drsné zaobchádzanie.

Duchovný otec Andrej Pešta mal možnosť pracovať s pátrom Bernardom v Bolívii od roku 2004. Pri jednom z regionálnych

zhromaždení verbistov dostali do rúk dotazník, v ktorom mali okrem iného uviesť, dokedy plánujú pôsobiť v Bolívii. To pre prípad, ak by niekto chcel požiadať o preloženie. Páter Bernard Kuľha v ňom uviedol: „Aspoň do roku 2100“. Všetci sa na tom vtedy dobre zasmiali. Zdravotný stav mu však nedovolil, aby svoje posledné

roky prežil v Bolívii. Preto odišiel na Slovensko. Otec Andrej ho navštívil v auguste roku 2018, keď oslavoval 85. narodeniny. Dal mu aj netradičný a originálny darček. Zo záznamu mu pustil nahrávky ľudí z Bolívie, ktorí mu blahoželali k narodeninám. Nesmierne ho to potešilo.

15

Pred pár dňami mi prišla správa, že Pán Života si ho povolal do večnosti 24. marca 2019. V deň, keď si na celom svete spomíname na misionárov, ktorí boli zabití pri plnení svojho misijného poslania. Nakoľko páter Bernard pôsobil roky na misiách, na Slovensku nebol veľmi známy. Prinášam Vám preto jeho stručný životopis.

Narodil sa 16.8.1933 v Hrubove. V roku 1945 vstúpil do malého seminára verbistov v Nitre. V roku 1950 bol pre nátlak komunistov nútený opustiť kongregáciu. V roku 1953 začal študovať architektúru. Po úspešnom ukončení štúdia bol na vojenskej službe. Pracoval ako stavbár. Vo voľnom čase sa venoval cyklistike a fotografii.

Na jar roku 1968 opustil Slovensko a rozvíjal svoje duchovné povolanie v Ríme. Odtiaľ bol poslaný do Írska, kde absolvoval noviciát a teologické štúdia v rokoch 1969-1974. V roku 1973 zložil večné sľuby a 14. septembra bol vysvätený za kňaza.

až 2013 v Santa Cruz. V roku 2013 sa vrátil na Slovensko, kde v misijnom dome na Kalvárii sprevádzal misie modlitbami.

Medzi tých, ktorí osobne roky poznali pátra Bernarda patrí aj Piotr Nawrot SVD, profesor muzikológie a dlhoročný misionár v Bolívii. Na nasledujúcich riadkoch si môžete prečítať jeho spomienky, ktoré do slovenčiny preložil páter Andrej Pešta SVD:

„Slová poučujú, príklady priťahujú. Toto latinské príslovie

Jeho prvá misia bola v Paraguayi, kde pracoval do roku 1986. Deviateho septembra 1986 prišiel do novovytvorenej misie v Bolívii, kde pracoval na rozličných miestach. V Laje,

Cochabambe, ako formátor pre postulantom. Neskôr ako farár v Coripate, San Miguel de Velasco a ako asistent formátora a špirituál postulantom. Hoci vo vysokom veku, pracoval ďalej v rokoch 2009

najlepšie vystihuje život Bernarda Kulhu medzi nami. Ani hitlerovský nacizmus, ani sovietska nadvláda nedokázali zlomiť jeho vieru sprostredkovanú jeho rodičmi, osobami jednoduchými, ale dôstojnými a nábožnými. Keď Bernard objaví svoje misijné povolanie v krajine, v ktorej vládne komunistická ľavica, musí zaplatiť neveriteľnú daň za svoje "fiat" Bohu, ktorý ho povolal a Arnoldovi Janssenovi, ktorý ho nadchol. Podobne, ako Mária, ktorej bol oddaným ctiteľom, musel ujsť zo svojej krajiny pod hrozbou väzenia, odsúdenia, a prečo to nepovedať, pod hrozbou smrti, aby sa pripravil slúžiť Bohu a Cirkvi v misiách Spoločnosti Božieho Slova.

Nakrátko našiel útočisko v Poľsku, potom v Írsku. Stal sa občanom tejto krajiny. Toto všetko znášal s trpezlivosťou a nadhľadom, keďže cítil povolanie zdieľať svoj život s obyvateľmi Nového Sveta. Arnold bol jeho mentorom, Jozef Freinademetz jeho vzorom.

Bol pokorný, čistý a poslušný, ale tiež štedrý, chápaný a nadmieru tolerantný voči všetkým, ktorých mu do cesty poslal život. V jeho knižnici vynikala Biblia, životopis Arnolda Janssena a niektoré knihy o spiritualite. Uprostred hlavnej steny jeho izby mal svoje miesto kríž, práca guaranijských a čikitánskych rezbárov, indiánov, ktorým slúžil. Na jeho nočnom stolíku mal dva ružence, akoby pre pokojnú noc nestačil jeden. Obidva boli veľké a vyžmolené. Keď som ho spoznal, používal ešte latinský breviár a veru neviem presne kedy ho vymenil za iný, v španielčine. Ten tiež niesol znaky opotrebovania.

Nemohol sa vrátiť na Slovensko aby sa rozlúčil so svojimi. Socialistický režim nepoznal iný druh lojality ako tej straníckej a akýkoľvek iný druh vernosti sa považoval za zradu. Do svojej dedinky sa mohol vrátiť až po viac ako dvadsiatich rokoch. Vtedy ho jeho rodičia, mnohí blízki príbuzní a priatelia ticho čakali, už v hrobch jeho farského cintorína.

Nikdy nebol zhovorčivý, ale jeho príjemný pohľad a jemný tón pôsobili, že ho všetci vyhľadávali, zvlášť tí chudobní, neistí, stratení, ubolení. Bernard bol obzvlášť citlivý a veľmi múdry, súcitný a trpezlivý. Pre tieto vlastnosti si ho všetci vážili a vyhľadávali ho deň a noc s pevnou istotou že budú prijatí, pochopení, ospravedlnení, milovaní. Vo svojej misionárskej službe neváhal ísť na pešo, na koni, na motorke či autom.

seminaristov v Cochabambe, zodpovedným za pastoračiu povolání, spovedníkom a ešte viac. Bol človekom spoločenstva. Nikdy nechýbal na modlitbách, pri spoločnom stole, na komunitných stretnutiach. Rád si zahral karty, dal si tradičné maté, zašportoval si. Bol dobrým plavcom a odvážil sa aj do vôd, kde by iných pohrýzli pirane. Bol tak dobrý a pokojný, že ani pirane, ani hady, ani komáre mu nevedeli ublížiť. Naozaj!

Bol architektom. Ale jediná stavba, ktorú vybudoval, bola tá duchovná. Ozajstný veľkolepý chrám, vznešený, posvätný a boží. Niet toho, koho sa nedotkla správa o jeho úmrtí. Podobne,

Požiadal si o Bolíviu, kde Spoločnosť otvorila novú misiu a kde sa teda aj výzvy zdali byť väčšími, keďže chýbali štruktúry a boli potrební muži otvorenej mysle.

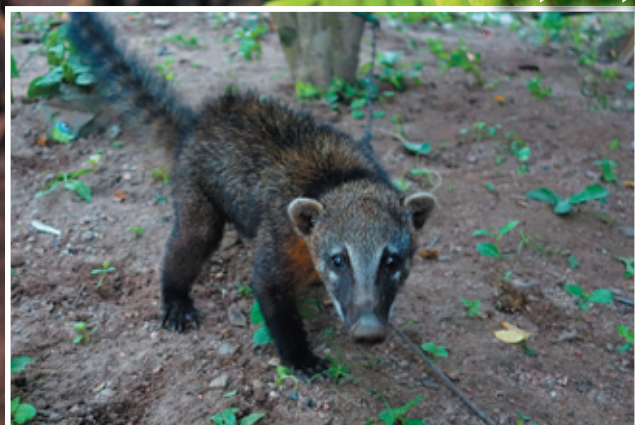
Prešiel všetkým. Bol misionárom v nadmorských výškach Altiplana, ako aj dediniek pozdĺž známej "cesty smrti" v Jungas. Bol farárom v bývalej jezuitskej redukcii San Migel, prefekt

všetci bez výnimky, sme vďační Bohu za to, že sme mohli poznať takého misionára, múdreho a svätého, ktorého príklad nás priťahuje žiť v tej kvalite, akú dosiahol on. Vďaka Bernard! Odpočívaj v pokoji!"

FOTOGALÉRIA

Milí priatelia! Ak by ste vnímali, že chcete podporiť misijnú činnosť, pastoraáciu alebo chudobných vo farnostiach El puente a Yotaú, môžete tak urobiť prostredníctvom bankového účtu: IBAN SK0809000000000522512863.